

Máthé Réka Zsuzsánna

Veszélyben a közös piac?

Az ipari és versenyképességi miniszterek brüsszeli találkozásán március 7-én több tagállam is aggodalmát fejezte ki amiatt, hogy az EU több országa egyre nagyobb mértékben él azzal az ideiglenesen jóváhagyott lehetőséggel, amely révén a kormányok állami támogatásokat nyújthatnak gazdaságuk versenyképességének növelése érdekében.

Nem meglepő, hogy sokan leginkább a német ipar állami támogatásait tartják túlzónak, ugyanis a német kormány tavaly novemberben akár 28 milliárdos új adótámogatási csomagról állapodott meg, hogy 2028-ig támogassa a magas energiaköltségek miatt meggyengült gyártóit.¹ Korábban az óriási német ipar energiaszükségleteinek legnagyobb részét az Oroszországból érkező nyersanyagok biztosították, amelyek azonban az orosz–ukrán háború után bevezetett intézkedések óta nem állnak a német állam – és így az ipar – rendelkezésére. Mindezek mellett, a zöldítés érdekében Németország nukleáris atomerőműveit is leállította. Ezek után nem meglepő, hogy a termelés igencsak költségessé vált, valamint a német gazdaság gyengélkedik.

Ezekkel párhuzamosan idén januárban Németország volt az első ország, amely élt azzal a lehetőséggel, hogy külföldi befektetéseket ösztönözzön állami támogatásokkal. Összesen 902 millió euró állami támogatásról döntöttek, amelyből 700 millió eurót közvetlen támogatásként nyújtottak a svéd Northvolt akkumulátorgyártónak egy új akkumulátorgyár építéséhez.² A svéd vállalat 850 millió eurós támogatási ajánlatot kapott az Egyesült Államok Nebraska államától – ezzel igyekezett Németország felvenni a versenyt.

Fontos, hogy az Egyesült Államok által ajánlott befektetést ösztönző összeget is állami támogatásból fedezték volna – az úgynevezett inflációcsökkentési törvény keretein belül.³ A Biden-kormány által bevezetett intézkedés célzott adókedvezményeket, támogatásokat, hiteleket nyújt az ipar szereplőinek, amennyiben igyekeznek az USA klímaváltozással kapcsolatos céljának eléréséhez hozzájárulni, mindezt összesen 783 milliárd dollár értékben a következő

¹ JONES–NILSSON 2023.

² PACKROFF 2024.

³ Inflation Reduction Act of 2022 [é. n.].

tíz évre. Egy ekkora összegű állami támogatás alapjaiban torzítja a világpiacokat. Csakhogy a világgazdaság második legnagyobb szereplője, Kína ugyancsak felhasználja az állami támogatások által nyújtott előnyöket, így téve szert lényeges versenyelőnyre.⁴

Vagyis, a globalizált világgazdaság két legnagyobb szereplője gyakorlatilag torzított piacokat hozott létre – bár nagyon eltérő eszközökkel. Míg az USA tiszteletben tartja a WTO által elfogadott szabályokat, addig Kína és kereskedelmi partnerei, valamint a WTO között egyre élesebb viták alakultak ki a kínai állami támogatások miatt. Ezen a világpiacon kellene valahogy versenyképessé válnia az európai gazdaságnak is, amely épp megvált a viszonylagos előnyét biztosító olcsó orosz energiahordozóktól – mindezt anélkül, hogy új források rendelkezésre állnának.

Az Európai Bizottság pont emiatt vezette be a legújabb állami támogatásokra vonatkozó, a gazdaság támogatását célzó ideiglenes válság- és átállási keretet.⁵ A jogszabály alapjául szolgáló ideiglenes válságkeretet 2022. március 23-án fogadta el az EU.⁶ Ennek elsődleges célja az volt, hogy az uniós tagállamok korlátozott összegekben támogatást nyújtsanak a jelenlegi válság vagy az ahhoz kapcsolódó szankciók és ellenszankciók által érintett vállalkozásoknak. Másodszor, a vállalatok részére biztosíthattak kellő likviditást, harmadszor pedig ellentételezést nyújthattak a vállalatoknak azon többletköltségeik tekintetében, amelyek a rendkívül magas gáz- és villamosenergia-árak miatt merültek fel. Az ideiglenes válságkeretet előbb 2022. július 20-án, majd 2022. október 28-án is módosították. A 2022-es júliusi módosítás lehetővé tette, hogy az állami támogatások a fosszilis tüzelőanyagoktól való függőséget csökkentsék, és elősegítsék az egyes iparágak dekarbonizációját és a megújuló energiaforrásokra való átállást, összhangban a REPowerEU célkitűzéseivel. Ennek érdekében lehetővé tették, hogy a megújuló energiaforrásokra való átállást felgyorsító intézkedéseket, illetve az ipari folyamatok dekarbonizációját elősegítő intézkedéseket állami támogatásban részesítsék. A felső keret a mezőgazdasági, halászati és akvakultúra-ágazatban a 62 ezer eurós, illetve a 75 ezer eurós

⁴ MÁTHÉ 2023.

⁵ A Bizottság közleménye. Az állami támogatásokra vonatkozó, az Ukrajna elleni orosz agresszióval összefüggésben a gazdaság támogatását célzó ideiglenes válság- és átállási keret 2023/C 101/03 2023.

⁶ A Bizottság közleménye. Állami támogatási intézkedésekre vonatkozó ideiglenes válságkezelési keret a gazdaságnak Oroszország Ukrajna elleni agresszióját követő támogatása céljából 2022/C 131 I/01 2022.

összeg, az összes többi ágazatban pedig 500 ezer euró.⁷ Az októberi módosítás lényegesen megemelte a támogatási összegeket: a mezőgazdasági termeléssel foglalkozó vállalkozások esetében 250 ezer euróra, a halászati és az akvakultúra-ágazatban működő vállalkozások esetében 300 ezer euróra, az összes többi ágazatban működő vállalat esetében pedig legfeljebb 2 milliós euróra.⁸

A 2023 márciusában elfogadott módosítás már lényegesen bővíti az állami támogatások lehetőségeit. A törvény egyik legfontosabb eleme, hogy figyelembe veszi a világgazdasági versenyhelyzetet, és lehetővé teszi, hogy a tagállamok úgynevezett „kiegyenlítő támogatást” adhassanak olyan vállalkozásoknak, amelyek esetében fennáll annak a valós veszélye, hogy a nulla nettó üvegházhatásúgáz-kibocsátású gazdaságra való átállás szempontjából kulcsfontosságú ágazatokban a beruházásokat Európán kívülre telepítik át. Ebben az esetben a tagállamok támogatásának értéke elérheti vagy azt az összeget, amelyet a vállalat az alternatív helyszínen kaphat, vagy egy olyan összeget, amely arra ösztönzi a vállalkozást, hogy a beruházást az Európai Gazdasági Térségen belül valósítsa meg – attól függően, hogy melyik az alacsonyabb.

Ez utóbbi jogszabály eddigi legnagyobb nyertese Németország, Franciaország, illetve Magyarország, amennyiben az állami támogatások bruttó hazai termékhez viszonyított arányát nézzük.⁹ A pénteki találkozó alkalmával aggodalmait kifejező Svédország, Finnország, Csehország, Dánia, Írország és Lengyelország érvei érthetőek, hiszen a belső uniós piac lényegesen torzulhat egyes országok állami támogatásai miatt. Továbbá az is igaz, hogy ha egy iparágat vagy egy vállalatot túlzott mértékben vagy túl hosszú ideig támogat az állam, fennáll a veszély, hogy ez a termék vagy szolgáltatás kárára történik, vagyis idővel még kevésbé lesz versenyképes a támogatott cég. Csakhogy azok az európai országok vállalatai, amelyek kevesebb állami támogatást kapnak, úgy tűnik, egyelőre hátrányos helyzetbe kerülnek.

Ezek a strukturális ellentétek éles feszültségek forrásai lesznek úgy a világgazdaságban, mint az Európai Unión belül. Az uniós belső feszültségek viszont az EU-n belüli széttagozottsághoz vezethetnek. Úgy tűnik, hogy Európa újabb krízis előtt áll, amely elsősorban a tagállamok nézetkülönbségei miatt következhet be. Eddig az EU arra használta a legkülönbözőbb válságokat, hogy az integrációt felgyorsíthassa. Kulcsfontosságú lenne, hogy az olcsó

⁷ Állami támogatás: a Bizottság módosítja az ideiglenes válságkeretet 2022.

⁸ Állami támogatás: A Bizottság meghosszabbítja és módosítja az ideiglenes válságkeretet 2022.

⁹ European Commission 2024.

energiahordozók korszaka után az EU képes legyen közös megoldást találni. Ennek lényeges eleme kellene hogy legyen az egységes, lehetőleg torzításmentes piac megőrzése, miközben a globális piacokon is versenyképes termékeket és szolgáltatásokat tud nyújtani. A jelenlegi körülmények között úgy tűnik, hogy mindkettőt az EU nem tudja egy időben biztosítani.

2024. március 12.

Felhasznált irodalom

- A Bizottság közleménye: Az állami támogatásokra vonatkozó, az Ukrajna elleni orosz agresszióval összefüggésben a gazdaság támogatását célzó ideiglenes válság- és átállási keret 2023/C 101/03 (2023). C/2023/1711. HL, C 101, 3–46. 2023. március 17. Online: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX:52023XC0317\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX:52023XC0317(01))
- A Bizottság közleménye: Állami támogatási intézkedésekre vonatkozó ideiglenes válságkezelési keret a gazdaságnak Oroszország Ukrajna elleni agresszióját követő támogatása céljából 2022/C 131 I/01 (2022). C/2022/1890. HL, C 131I., 1–17. 2022. március 24. Online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=uriserv:OJ.CI.2022.131.01.0001.01.HUN>
- Állami támogatás: A Bizottság meghosszabbítja és módosítja az ideiglenes válságkeretet (2022). *Európai Bizottság*, 2022. október 28. Online: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hu/IP_22_6468
- Állami támogatás: a Bizottság módosítja az ideiglenes válságkeretet (2022). *Európai Bizottság*, 2022 július 20. Online: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hu/ip_22_4622
- European Commission (2024): *State aid Scoreboard 2023*. Online: https://competition-policy.ec.europa.eu/document/download/0b2037c5-c43f-4917-b654-f48f74444015_en?file-name=state_aid_scoreboard_note_2023.pdf
- Inflation Reduction Act of 2022 [é. n.]. *Department of Energy*. Online: <https://energy.gov/lpo/inflation-reduction-act-2022#:~:text=The%20President's%20Inflation%20Reduction%20Act,energy%20manufacturing%2C%20and%20putting%20the>
- JONES, Sam – NILSSON, Patricia (2023): Germany Agrees Tax Subsidies for Industry Worth Up to €28bn by 2028. *Financial Times*, 2023. november 9. Online: <https://ft.com/content/5471a272-11d9-4907-8319-2e191eca7b4c>
- MÁTHÉ Réka Zsuzsánna (2023): Fogat fogért? *Ludovika.hu*, 2023. július 17. Online: <https://ludovika.hu/blogok/ot-perc-europa-blog/2023/07/17/fogat-fogert/>
- PACKROFF, Jonathan (2024): Smaller EU Countries Revolt Against State Aid Spree. *Euractiv*, 2024. március 8. Online: <https://euractiv.com/section/economy-jobs/news/smaller-eu-countries-revolt-against-state-aid-spree/>